

IA néprajzi szakirodalomban a magányos vadászok, orvhalászok és –vadászok megnevezésére használt kifejezés a rapsic. Vadorzás vagy rapsickodás pedig köznyelvi értelemben a vadászatra nem jogosított személyek által véghez vitt vadászat és halászat volt, amelyet engedély nélkül folytattak. Ezt a kifejezést kölcsönözve egyfajta kulturális és örökségrapsicként tekintek azokra a gyűjteményekre, amelyeket nem lehet beleszorítani sem a hivatalos, sem az amatőr múzeum fogalmi rendszerébe. Írásomban azokról az alapvetően néprajzi tematikájú gyűjteményekről kívánok szólni, amelyek nem tekinthetők múzeumnak, mégis gyakran használják ezt az elnevezést.

IAz elmúlt évtizedben megszaporodott azon intézmények száma – szinte minden turistalátványosság, illetve a nyilvánosság elé tárt tárgyegyüttest bemutató hely –, amelyek magukat valamiféle múzeumként hirdetik, persze legtöbbször csak marketingfogásként. Azt, hogy mit is nevezünk múzeumnak, nemzetközileg elfogadott, egyértelműen az ICOM (International Council of Museums) által közzétett definíció,² de a magyar jogszabályok alapján is pontosan körülírható. „A múzeum olyan, a kulturális javakat tudományosan rendszerező intézmény, amely ezen javakat és örökségelemeket tudományos, örökségvédelmi, ismeretátadási, identitásőrző céllal gyűjti, őrzi, feldolgozza, kutatja, bemutatja, kiállítja és nyilvánosan hozzáférhetővé teszi. Ezt nemcsak önnön tudományos céljai érdekében, hanem a közösség természeti, társadalmi, művészeti és kulturális örökségének megismertetése, a jelen társadalmi változásainak megértése és a jövő kihívásaira adandó válaszok megfogalmazása érdekében teszi.”³

IA múzeum nem tekintélyelvű autoritás, hanem a közönség bevonásával megvalósuló, szinkretikus intézmény, amely egyszerre esztétikai szemlélődés és szórakozás, műértés

[1] A Magyar Etimológiai Szótár szerint „a német Raubschütz nyelvjárási raabschütz alakjának átvétele; olykor rabsic formában is írják. A német szó a rauben ('rabol, fosztogat') és Schütz ('vadász') elemekből áll.” A kifejezést cikkemben természetesen nem jogi értelemben, hanem egyfajta mentalitás jelzőjeként használok.

[2] „A museum is a non-profit, permanent institution in the service of society and its development, open to the public, which acquires, conserves, researches, communicates and exhibits the tangible and intangible heritage of humanity and its environment for the purposes of education, study and enjoyment” (icom. museum/the-vision/museum-definition/). „A múzeum egy állandó, nonprofit intézmény a társadalom és annak fejlődése szolgálatában, ami a közösség előtt nyitva áll, összegyűjti, megőrzi, kutatja, kommunikálja és kiállítja az emberiség és környezete kézzelfogható és eszmei örökségét tanítási, kutatási, valamint szórakoztatási céllal.”

[3] Vö. az 1997. évi CXL. törvény a muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről

és fogyasztás, egyéni és közösségi helyszín. Úgy is mondhatnám: akik ennek megfelelnek, ők a profik.

¶ Az elmúlt években a magyar múzeumi diskurzusban is egyre több szó esik a részvételről, a részvételi muzeológiáról. Gyakran nem könnyű kurátori feladat a korábbi évtizedes struktúrák mellett az új szemléletet felvállalni, a MÚZEUM kinyilatkoztató, frontális szerepvállalását egy befogadó, párbeszédet generáló attitűdre változtatni. Az elmúlt években több kísérlet is történt erre, elég itt csak a Kassák Múzeum, a Néprajzi Múzeum vagy a Skanzen példáira gondolni. A kurátor szerepe fontos és megkerülhetetlen, a tudás, amivel rendelkezünk, egy szakma, amelynek megvannak a maga törvényszerűségei.

¶ A kiállításrendezés elméleti oldala nem mindig találkozik a közösség elvárásaival. Nem kell azonban lemondani a kurátor szakmai, etikai normáiról. Ezeket használva kell építkezni. Ebben közös módszertani alap lehet a részvételi muzeológia: másokkal együtt dolgozni csapatmunka, akkor is, ha múzeumi szakemberek mellett külső szakértők, laikusok, különböző közösségek tagjai vesznek részt benne. Mindennek az alapja a tisztelet a másik iránt, hogy az ő tudásukat is megfelelően értékeljük, a saját nézőpontunk elnyomása nélkül. Fontos a reprezentáció kérdése, azonosulni tud-e az érintett közösség a kiállításban megjelenő reprezentációval?⁴

¶ A gyűjtés lehet többcélú, és táplálkozhat számos attitűdből: lehet szenvedély, lehet vállalkozás, lehet az identitás reprezentációjának kérdése. A múzeum a közösség kulturális, történeti örökségének tárgyiasult elemeit tudományos alapossággal, hitelesen, struktúrába építve, analizálva gyűjti, rendszerezi és bemutatja, miközben szelektálást is végez. Ezzel szemben a magángyűjtemények legtöbbször ezeket nélkülözve formálódnak. Persze a gyűjtési szenvedély egyfajta önképzést is jelenthet, számos magángyűjtő kiváló ismerője az általa választott témának, gyakran mélyebb tudással, mint sok, az intézményekben dolgozó szakember. Persze esetükben egy-egy téma, tárgytypus vagy korszak áll az érdeklődés középpontjában, míg a múzeumi szakembereknek gyakran a teljes gyűjteményt ismerniük kell, különösen a kis múzeumok esetében.

közös
módszertani
alap lehet
a részvételi
muzeológia:
másokkal
együtt dolgozni
csapatmunka,
akkor is, ha
múzeumi
szakemberek
mellett külső
szakértők, laikusok,
különböző
közösségek tagjai
vesznek részt benne

[4] Ezt a kérdést is érintette és megvitatta az ICOM Magyarország által a Magyar Nemzeti Múzeumban szervezett A múzeum mint párbeszéd című konferencia 2018. május 3-án.

A kiállítás részlete a Füzéri Tájháza
Hugyecsek Balázs felvétele

A kiállítás részlete a Füzéri Tájháza
Hugyecsek Balázs felvétele

¶ Az elmúlt évtizedekben egyre több néprajzi, helytörténeti gyűjtemény került a nyilvánosság elé, ezek önmagukat legtöbbször falumúzeumként, tájházként definiálták. Legtöbbjük lelkes helytörténészek, amatőr kutatók több évtizedes gyűjtésének eredménye,⁵ és egy-egy közösség tárgyi örökségének lenyomataként is megjelentek. A magyarországi néprajzos szakma megpróbált hidat képezni a tudományos elit és az amatőr kutatók között, a törekvés legjelentősebb és pozitív példája az önkéntes néprajzi gyűjtők hálózata,⁶ amelynek – mai szóhasználattal élve – mentorálását a megyei és országos múzeumokban dolgozó szakemberek látták el. A néprajzi gyűjtés korai, 19. századi története önkéntes gyűjtők tevékenységéből állt össze leginkább, majd a szakma képviselői folyamatosan támaszkodtak önkéntes munkatársakra, diákokra, például 1939–1940-tól a táj- és népkutatás keretében a középiskolások néprajzi gyűjtőmozgalmára. Igazán szervezett mozgalommá azonban 1952-ben vált, amikor a Néprajzi Múzeum és a Népművészeti Intézet országos társadalmi néprajzi gyűjtőpályázatot hirdetett, majd 1959-től a Néprajzi Múzeum az MTA Nyelvtudományi Intézetével együtt hirdette meg az önkéntes gyűjtők számára az országos néprajzi és nyelvjárási pályázatot, amely megyei és országos szinten is működött.

¶ A hatvanas évek végétől a megyei múzeumi hálózatok megerősödésével egyre több településen jöttek létre tájházak, falumúzeumok. A korszakban a magyar néprajzi muzeológia, különösen a szabadtéri múzeumokban dolgozó kutatók megfogalmazták a kereteket, definiálták a kapcsolódó fogalmakat, kialakították azokat a bemutatási formákat, alapvetéseket, amelyek ezeket a gyűjteményeket évtizedeken keresztül jellemezték, létrehozva egyfajta közös nevezőt, biztosítva ezzel az intézmények szakmai hitelességét is. A falumúzeumok, tájházak működtetését és fenntartását leggyakrabban a megyei múzeumi hálózat látta el egészen a kilencvenes évekig. Ekkor a kis helyi múzeumok visszakerültek a településekhez, önkormányzati fenntartásba, legtöbbször szakember nélkül.⁷

[5] 1974-ben egy minisztertanácsi határozat alapján állami tulajdonba vették a korábban felmért és másként nem megőrizhető népi emlékeket, amelyek alapjai lettek ezeknek a különböző megnevezéssel illetett gyűjteményeknek. Erről részletesen és a Kádár-korszak alulról jövő kezdeményezéseiről, múzeumalapításairól a MúzeumCafé 54., Kádár. A pártállam és a múzeumok számában Berényi Marianna írt kiváló tanulmányt Alulról jövő múzeumalapítók. A Kádár rendszer civil kezdeményezésére létrejövő múzeumi címmel (MC 54., 111–125.).

[6] A Magyar Néprajzi Lexikon „önkéntes gyűjtő” címszava: mek.oszk.hu/02100/02115/html/4-267.html. A mozgalom ma is tevékeny, a Néprajzi Múzeum, a Magyar Néprajzi Társaság Önkéntes gyűjtő szakosztálya Tradíció címen hirdeti meg két évente.

Ezt a helyzetet ismerték fel azok a szakemberek, akik kezdeményezték a Magyarországi Tájházak Szövetsége megalapítását,⁸ ez a civil szervezet szakmai segítséget nyújt a gyűjteményeknek. 2017-től pedig a Skanzenen belül önálló igazgatóság is koordinálja és támogatja már ezeket a kis gyűjteményeket.

¶ Az 1990-es években megjelentek azok a magántulajdonú gyűjtemények, amelyek egy-egy gyűjtő saját egyéni motivációjából, érdeklődéséből táplálkozva formálódtak, és egyfajta önreprezentációként megnyitkák a közönség felé is. Ezzel összefüggésben állt, hogy sok település – identitásának erősítése céljából vagy éppen turisztikai megfontolásból – igyekezett helytörténeti múzeumot létrehozni, amely sokszor egy-egy helyi gyűjtő szorgalmára épült. Az elmúlt évtizedben pedig az Európai Unió forrásait ki/felhasználva turisztikai attrakciófejlesztés címén újulhatott meg több kis néprajzi gyűjtemény, falumúzeum és tájház.

¶ A füzéri vár rekonstrukciójához kapcsolódott az 1980-as évek elején létrehozott, önkormányzati fenntartású tájház felújítása, valamint a tájház melletti portán álló lakóház átalakítása olyan kiállítássá, amely a hatvanas–hetvenes évek lakáskultúráját és életmódját mutatja be. A programban szakértőként vettem részt a Szabadtéri Néprajzi Múzeum munkatársaként, Cseri Miklóssal közösen. Két jellemző, talán részben általánosítható észrevétel is tehetünk a munka lezárása után. Az egyik, hogy mi történik a muzeológus által berendezett kiállítással az eltelt években. A kiállítás egy kis közösség népi kultúrájának lenyomata, a helyi identitás, önreprezentáció kifejeződése, ennél fogva a közösség tagjai saját tárgyaikon keresztül is látni és láttatni szeretnék magukat, családjukat a kiállításban, ezért folyamatosan följárlanak tárgyakat, családi emlékeket – ami gyakorlatilag azt is jelenti, hogy mindezeket közvetlenül beviszik a kiállításba. A gyűjtemény kezelője pedig nem tud mást tenni, mint a muzeológusok által berendezett enteriőrökben helyezi el a különböző korokból származó tárgyi emlékeket. Így nagyon hamar műfaji keveredés jön létre: a kiállítási enteriőrben létrejönnek a látványtárszerű tárgyegyüttesek. A másik fontos megállapításunk az volt, hogy egyre erősebb a turisztikai attrakciók iránti igény,

[7] A mind az alapítás, mind a működés tekintetében személyhez kötött, gyakran egyszemélyes intézmények problematikáját Berényi Marianna már idézett cikke részletesen bemutatja.

[8] „A 2002. szeptember 17–18-án, Békésen megrendezett XIII. Népi Építészeti Tanácskozás résztvevői a békési tájház újra megnyitása örömteli pillanatait követően ajánlást fogadtak el egy szakmai-érdekképviseleti egyesület létrehozására, amely a több évtizedes hazai tájházmozgalom megújulását szolgálja. (...) Az elhatározást tettek követték. A Békésen megválasztott szervezőbizottság kidolgozta a szövetség alapszabály-tervezetét, és 2002. november 26-ra összehívta a szövetség alakuló közgyűlését, ahol 67 résztvevő megalapította az egyesületet, amelynek székhelye az Aggteleki Nemzeti Park központjában a 380 lelket számláló Jósavető lett.” skanzen.hu/hu/a-skanzen/intezmenyeink/magyarorszagitajhazak-szovetsege.

amely nagyon gyakran már a hozzánk közelebb eső korszakok, a félmúlt nosztalgikus emlékeinek reprezentációjára irányul. Érvényesül az úgynevezett *aha élmény*, hogy a saját emlékeivel találkozzon az látogató.

A VAD MÚZEUM

Izgalmas kísérlet az a példa, amikor egy kistelepülés már nemcsak saját közösségi identitását, hanem a nemzeti identitás kifejezését is felvállalja, és a magyar népi kultúra sajátos interpretációját fogalmazza meg, mint a szihalmi, uniós támogatásból, egy alapítvány által kialakított „Magyar-Tár-Ház”.⁹ Az önmagát interaktív élményközpontként meghatározó intézmény a Kárpát-medence magyarságának kulturális értékeit, a „múlt megőrzésre érdemes tárgyi és szellemi elemeit” szeretné bemutatni úgy, hogy „több legyen, mint egy múzeum”. Ezt a kitélt a digitális, interaktív tartalmak használatára vonatkoztatja, nem véve tudomást a megváltozott – és ma már általánosan elfogadott – múzeumi interpretációról és eszközökről. Ettől függetlenül az épületben látható kiállítások hagyományos múzeumi bemutatási formák, enteriőrök, tárgyegyüttesek, amelyek viszont elveszítették személyes tárgy történetüket, és nem lépnek túl egy általános néprajzi leírásnál. Emellett kérdéses a kiválasztott és bemutatott tárgyak, tárgyegyüttesek relevanciája, az az ember érzése, mint ha internetes piactereken talált tárgyak, lelkes Erdély-járók által gyűjtött viseleti darabok sokaságával egészítenék ki egy-egy teljesebbnek, egységesebbnek tűnő tárgyi anyagot, mint a felföldi viseletek vagy egy cipésműhely eszközgyűjteménye. Ugyanennyire kérdéseket felvető a bemutatott magyar népi kultúra regionális felosztása, hiszen az Alföld, Felföld, Erdély, Dunántúl földrajzi felosztás egészen leegyszerűsített tipologizálást jelent. A kiállításban érződik a digitális tartalmakkal foglalkozó cég és az intézményi háttérrel rendelkező muzeológus jelenléte, utóbbi a hagyományos múzeumi kiállítási szöveg narratíváját is beépítette a tárgyi anyag bemutatásába, amely kollekciónak nem feltétlenül az ő szelekciójára

mintha internetes
piactereken talált
tárgyak, lelkes
Erdély-járók
által gyűjtött
viseleti darabok
sokaságával
egészítenék
ki egy-egy
teljesebbnek,
egységesebbnek
tűnő tárgyi anyagot

[9] Sajnos, a 2017 elején megnyitott intézmény honlapja nem működik jelenleg: magyartarhaz.hu; Facebook-oldala azonban elérhető: facebook.com/magyartarhaz/

Részlet a kesztheelyi Nosztalgiamúzeum kiállításából
Forrás: Nosztalgiamúzeum

épült, sőt folyamatosan azt érzi az ember, hogy a szöveg és a tárgyak között egyfajta árok keletkezett, amelyet a látogató nem tud átfogni,

sorra nyíltak
ügynevezett baba-
és játékmúzeumok,
rádió- és
tévémúzeumok,
retro gyűjtemények

¶ Ezen intézmények harmadik csoportja nagyon hasonló indítatásból született gyűjteményeket takar, amikor a gyűjtő, saját érdeklődésének megfelelően egy-egy tárgytípus, egy-egy korszak speciális gyűjtőjeként gyűjti a tárgyakat, majd nyitja meg gyűjteményét a látogatók előtt. Sorra nyíltak úgynevezett baba- és játékmúzeumok, rádió- és tévémúzeumok, retro gyűjtemények. Ezek egy része kimondottan turisztikai attrakcióként jött létre.

ez az attitűd mindig
is jelen volt, legyen
szó a kurátor
vagy a befogadó
szubjektívításáról

¶ Van egy közös nevezője ezeknek a gyűjteményeknek: a szubjektívítás, mely sok esetben negatív tartalommal bír, pedig ez akár építő megközelítés is lehetne. Sokáig nem volt szerencsés a szubjektív jelzőt a hivatalos múzeumok gyakorlatában alkalmazni, hiszen a muzeológusok előszeretettel hivatkoztak praxisuk gyakorlása közben az objektivitásra. Pedig ez az attitűd mindig is jelen volt, legyen szó a kurátor vagy a befogadó szubjektívításáról. A szubjektív múzeum (subjective museum) mint megközelítési mód és értelmezési keret a társadalmi múzeum koncepciója, és működése kapcsán vált relevánssá, amikor megjelennek a kurátor és a közönség „személyes viszonyulása múzeumhoz, gyűjteményhez, tárgyakhoz és kiállításához”.¹⁰ Persze a professzionális, tudományos alapon álló múzeumok esetében a szubjektív múzeum mint kategória nem egy elkülönített, körülírható típust jelent, hanem azt az attitűdöt, problémaérzékenységet, ami a tárgyak és az azt használó egyén, illetve a társadalom kapcsolatára, az egyéni élettörténetekre, valamint a párbeszédre is vonatkozik. A szubjektívítás sokkal szorosabban kapcsolódott és gyakran kapcsolódik még ma is azokhoz a múzeumokhoz, illetve gyűjteményekhez, amelyeket amatőr múzeumoknak is nevezhetünk, amelyekben a gyűjtemény és a tárgyak nem valamiféle szigorú, muzeológiai rendszerezés alapján jönnek létre, szerveződnek rendszerbe, hanem sokkal inkább saját, személyes elkötelezettségből, ambícióból fakadnak. A német Angela Janelli az amatőr múzeumokat vad múzeumként (wildes Museum) definiálja, ahol „a tárgyak személyes

a szubjektívítás
sokkal szorosabban
kapcsolódott
és gyakran
kapcsolódik még
ma is azokhoz
a múzeumokhoz,
illetve
gyűjteményekhez,
amelyeket amatőr
múzeumoknak is
nevezhetünk

[10] Frazon Zsófia:
Szubjektív múzeum
(szócikk) In:
...NYITOTT
MÚZEUM...
Együttműködés,
részvétel, társadalmi
múzeum. Kézikönyv.
Néprajzi Múzeum,
2018. 151.

Entertőr a keszthelyi Játékmúzeumban
Forrás: Játékmúzeum

Részlet a Keszthelyi Játékmúzeum kiállításából
Forrás: Játékmúzeum

Részlet a kesztheelyi Játékmúzeum kiállításából
Forrás: Játékmúzeum

Részlet a keszthelyi Nosztalgiamúzeum kiállításából
Forrás: Nosztalgiamúzeum

dimenziója és kapcsolatrendszere” a legmeghatározóbb tényező, amire példaként a német Heimat- és Alltagsmuseumokat hozza fel.¹¹ Hasonlóan írhatók le az itthoni, kisebb néprajzi gyűjtemények, tájházak és helytörténeti gyűjtemények, hiszen többségükben minimálisan jelennek meg a szövegek, nincs vagy alig van írott narratíva, a kiállított tárgyak élete, kapcsolatrendszere csak a személyes elbeszélés, (tárlat) vezetés esetén tárulkozik föl. A tárgyak elrendezésében sokszor a spontaneitás, a térkihasználás, az alkotók saját élettapasztalata, tudása, illetve egyfajta tárgytipologizálás jelenik meg. Első látásra gyakran kapják az *összetákolt, barkácsolt, suffni módszerekkel létrehozott* jelzőt, holott létrejöttük tudományosan a Levi-Strauss „vad gondolkodás” teóriájában megjelenő „bricolage” módszerként is leírható: a tárgyak saját tapasztalati tudásban gyökerező hétköznapi technikával kerülnek egymás mellé.¹² Ez persze nem jelenti az igénytelenséget, a koncepciótlanságot, hanem inkább a saját tapasztalaton nyugvó enteriőrépítést, illetve a tárgyak egymás mellé rendezését. Ez a jó értelemben vett amatőr szemlélet.

a tárgyak saját tapasztalati tudásban gyökerező hétköznapi technikával kerülnek egymás mellé

ez a jó értelemben vett amatőr szemlélet

¶ Szintén a kiemelt turisztikai célpontok és régiók környékén találunk nagy számban olyan „turisztikai attrakciókat”, amelyek önmagukat múzeumként hirdetik. Az egyik legkiterjedtebb, szinte hálózatként működő példa Keszthely: „múzeumként” hirdeti magát a Babamúzeum, a Történelmi Panoptikum, a Játékmúzeum, a Nosztalgia és Giccsmúzeum, a Csigamúzeum, a Reneszánsz Erotikus Panoptikum, valamint a Horrorárium és Kínzó Múzeum.¹³ De hasonlóan jó terep ebből a szempontból Szentendre is, ahol Karácsony Múzeum és Retro Design Center is várja a turistákat. Az egész világon elterjedtek az úgynevezett „karácsony múzeumok”, és az egyik legismertebb, amelyet Käthe Wolfart Rothenburg ob der Tauberben alapított,¹⁴ ma már franchise rendszerben működő hálózat, egész éven át nyitva tartó üzletekkel és kiállítóhelyekkel. Szentendén az úgynevezett Hubay-házban működő intézmény is hasonló elveken működik, amelyben a tulajdonos Hubay Éva gyűjtőszervezője is megmutatkozik, ahogy ezt egy interjúban meg is fogalmazta: „Kicsi koromtól fogva szerettem gyűjtögetni szép tárgyakat – a karácsonyi

az egész világon elterjedtek az úgynevezett „karácsony múzeumok”

[11] Janelli művének (Wilde Museen, 2012) első magyar nyelvű ismertetése és elméletének bemutatása Frazon Zsófia tollából származik: Uo. 150–161.

[12] Uo. 156.

[13] babamuseum-keszthely.hu.

[14] weihnachts-museum.de.

múzeum egy része családi örökség ...”¹⁵ Hasonló gyűjtőszervevény hozta létre a Retro Design Centert is, amely a szocializmus tárgykultúráját mutatja be, és használja a múzeum szót is önmeghatározásában. A tár jelleggel kiállított tárgyak sokaságát szöveges információkkal is ellátták, így a center egyfajta értelmezési keretet is nyújt a látogatóknak. A szocialista tárgyalkotó ipari design jó szemmel összeválogatott kollekciója ez, amely az emberek nosztalgia iránti vágyára épít.¹⁶

[15] nlcafe.hu/advert_tuti_tippek/20141205/szentendre-karacsony-uzlet/

a közelmúlt egyik legmeghökkenőbb és leggyalázatosabb esete a budapesti „Shoah Cellar”, a Dohány utcai zsinagóga és a kiváló Magyar Zsidó Múzeum és Levéltár közelében, egy pincében létrehozott holokauszt-álmúzeum

¶ Emellett sajnos gyakran találkozunk félrevezető, hamis vagy éppen tévhitekre és nem bizonyított felvetésekre épülő tárlatokkal, kiállításokkal. Gyakoriak ezek az esetek olyan közkedvelt témák esetén, mint a második világháború vagy a magyar őstörténet. A közelmúlt egyik legmeghökkenőbb és leggyalázatosabb esete a budapesti „Shoah Cellar”, a Dohány utcai zsinagóga és a kiváló Magyar Zsidó Múzeum és Levéltár közelében, egy pincében létrehozott holokauszt-álmúzeum. Ez a vállalkozás nemcsak történetileg hamis adatokat közöl magáról a helyszínről, az épületről, a zsidó közösség történetéről, de a kiállított tárgyak sem alkotnak szerves gyűjteményt, hanem véletlenszerűen(?) elhelyezett (fény)másolatok, gyakran irreleváns tárgyak és az egyik ismert nemzetközi lakberendezési áruházban vásárolható bútorok között sétálhat a látogató, miközben olyan valótlan információkkal szembesülhet, miszerint ebben a pincében – amely szerintük központja volt a 18. században alapított pesti gettónak – született 1860-ban Theodor Herzl, de az első világháború idején itt ülésezett az osztrák–magyar haderő parancsnoksága, 1944-ben pedig náci bunkerként helyet adott Adolf Eichmannak és Kurt Bechernek, akik innen irányították a deportálásokat.¹⁷

[16] facebook.com/retrodesigncenter/

¶ Szinte már zavarba ejtőek azok a „múzeumok”, „kiállítóhelyek”, ahol online felületeken vagy régiségpiacokon megszerzett tömegtárgyak jelennek meg. Ahol már az sincs, hogy egy éles szemű gyűjtő halmoz fel tárgyakat, esetleg befektetés vagy értéktörzés szándékával, hanem szinte pszichológiai esettanulmányként a mániákus gyűjtés irracionális tükröződik a kollekcióban, ahol nincs már más, csak a mentális és kulturális rapszódás.

[17] Részletesen írt róla Toronyi Zsuzsanna: hvg.hu/kultura/20171127_szelhamoskodni_holokauszt_emlekevel_shoah_cellar_toronyi_zsuzsanna.

Részlet a keszthelyi Nosztalgiamúzeum kiállításából
Forrás: Nosztalgiamúzeum

Bernhard Strigel (1461–1528) után Réti István (1872–1945): Miksa császár és családja